

ČESKÁ REPUBLIKA

ROZSUDEK

JMÉNEM REPUBLIKY

Krajský soud v Brně rozhodl v senátě složeném z předsedkyně JUDr. Kateřiny Čuhelové, Ph.D., a soudců Mgr. Ivy Krejčířové a JUDr. Michala Ryšky ve věci

žalobce: **J.S.**, narozený dne XXXXX
bytem XXXXX
zastoupený advokátkou Mgr. Hanou Dejmkovou
sídlem Masarykova 413/34, 602 00 Brno

proti
žalované: **Psychiatrická nemocnice Brno**, IČO 00160105
sídlem Húskova 1123/2, 618 32 Brno
zastoupená advokátem JUDr. Ing. Lukášem Prudilem, Ph.D.
sídlem Bašty 416/8, 602 00 Brno

o ochranu osobnosti,

o odvolání účastníků a zástupkyně žalobce proti rozsudku Městského soudu v Brně ze dne 15. listopadu 2017, č. j. 112 C 74/2016-250,

takto:

- I. Rozsudek soudu prvního stupně se v I. a II. výroku **potvrzuje**.
- II. Rozsudek soudu prvního stupně se v části III. výroku **mění** tak, že žalovaná je povinna zaplatit žalobci další částku 48 500 Kč do tří dnů od právní moci tohoto rozsudku.
- III. Rozsudek soudu prvního stupně se v části III. výroku ohledně částky 880 000 Kč **potvrzuje**.

- IV. Žalovaná je povinna zaplatit žalobci k rukám jeho zástupkyně do 3 dnů od právní moci rozsudku na náhradě nákladů řízení před soudy obou stupňů částku 1 929 Kč.
- V. Žalovaná je povinna zaplatit České republice – Městskému soudu v Brně do 3 dnů od právní moci rozsudku náhradu hotových výdajů ustanovené zástupkyně žalobce a odměnu za zastoupení žalobce ustanovenou zástupkyní za řízení před soudy obou stupňů v částce, která bude specifikována v samostatném usnesení soudu prvního stupně.
- VI. Rozsudek soudu prvního stupně se v VI. výroku **mění** tak, že zástupkyni žalobce se povinnost zaplatit žalované k rukám jejího zástupce na separačních nákladech řízení částku 726 Kč neukládá.
- VII. Odvolání žalobce proti VI. výroku rozsudku soudu prvního stupně se **odmítá**.

Odůvodnění:

1. V záhlaví označeným rozsudkem soud prvního stupně uložil žalované povinnost zaslat žalobci doporučený dopis s písemnou omluvou za dvojí nezákonné převzetí žalobce do zdravotnického zařízení ve dnech 25. 6. 2013 a 16. 9. 2015 a následné nezákonné držení v něm v období ode dne 25. 6. 2013 do 12. 7. 2013 a v období ode dne 16. 9. 2015 do dne 23. 9. 2015 (I. výrok). Současně žalované uložil povinnost zaplatit žalobci částku 71 500 Kč (II. výrok) a ohledně částky 928 500 Kč žalobu zamítl. Žalované uložil povinnost zaplatit na náhradě nákladů řízení žalobci k rukám jeho zástupkyně částku 1 000 Kč (IV. výrok) a státu na náhradě nákladů řízení spojených s ustanovením zástupkyně žalobci částku 77 367 Kč (V. výrok). Dále rozhodl, že zástupkyně žalobce je povinna zaplatit žalované k rukám jejího zástupce na separačních nákladech řízení částku 726 Kč (V. výrok).
2. Po velmi rozsáhlém dokazování dospěl soud prvního stupně k závěru, že dne 25. 6. 2013 byl žalobce převezen k žalované, neboť rodina volala záchrannou službu pro vyhrožování násilím, že žalobce nebere léky, chtěl udeřit holí a nadával. Dle usnesení Městského soudu v Brně ze dne 8. 8. 2014, č. j. 71 L 3061/2013-49, k převzetí žalobce do zdravotnického zařízení nedošlo ze zákonných důvodů, neboť nebylo prokázáno, že žalobce svým chováním ohrožoval sebe nebo své okolí. Dne 16. 9. 2015 došlo po převozu žalobce záchrannou službou volanou rodinou ke druhé detenci žalobce, přičemž dle usnesení Krajského soudu v Brně ze dne 19. 9. 2016, č. j. 44 Co 388/2016-115, ani toto převzetí žalobce do zdravotnického zařízení nebylo v souladu se zákonnými důvody, neboť vzájemný verbální konflikt mezi manžely nemůže být důvodem k nedobrovolné hospitalizaci.
3. Soud prvního stupně s poukazem na § 135 odst. 2 o.s.ř. vycházel z předmětných rozhodnutí a na tomto základě dovodil, že v obou případech došlo k nezákonnému převzetí žalobce do zdravotnického zařízení žalované. Došlo tak k neoprávněným zásahům žalované do práva na ochranu osobnosti žalobce v podobě neoprávněného zbavení osobní svobody. Ohledně první detence od 25. 6. 2013 do 12. 7. 2013 soud prvního stupně aplikoval zákon č. 40/1964 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „obč. zák.“), ohledně detence druhé od 16. 9. 2015 do 23. 9. 2015 pak již zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „o. z.“). S oporou v § 13 odst. 1 obč. zák. a § 2951 odst. 2 o. z. návazně žalobci přiznal požadovanou omluvu jako morální satisfakci. Vzhledem k tomu, že morální satisfakce sama je zde nedostačující, přistoupil rovněž k přiznání zadostiučnění v penězích.
4. Pro účely stanovení výše zadostiučnění v případě zbavení osobní svobody analogicky vyšel z rozhodnutí Nejvyššího soudu sp. zn. 30 Cdo 2357/2010, v němž Nejvyšší soud dospěl

k závěru, že adekvátním odškodněním je částka v rozmezí 500 Kč až 1 500 Kč za jeden den trvání vazby. Uvedl, že podmínky u žalované nejsou přímo srovnatelné s vazbou ve věznici, nicméně Nejvyšším soudem stanovené rozpětí lze při zbavení osobní svobody na projednávanou věc analogicky aplikovat. Soud prvního stupně zohlednil délku trvání neoprávněného zbavení osobní svobody, zranitelnost žalobce jako osoby vysokého věku i jeho zdravotní stav (francouzské hole, organické poškození mozku) a na tomto základě stanovil výši náhrady na 750 Kč za den u první nezákonné detence žalobce (13 500 Kč). U druhé detence zohlednil kromě těchto skutečností také skutečnost, že se jednalo o opakované nezákonné převzetí žalobce do zdravotnického zařízení, a stanovil proto výši náhrady již na 1 000 Kč za den (8 000 Kč). V rámci stanovení výše zadostiučinění se zabýval i konkrétními podmínkami při trvání nedobrovolné hospitalizace vytykány žalobcem. Pokud jde o tvrzené nedostatky ve stravování, předložené jídelníčky soud prvního stupně považoval za autentické, přičemž námitky týkající se dat jejich vypracování věrohodně vysvětlila svědkyně Š. Svědkyně MUDr. D. pak potvrdila existenci deseti typů diet, když přes 10 let je systém diet a jejich označení stabilní. Mezi uvedené typy diety patřila i dieta diabetická, která měla být podávána žalobci. Soud prvního stupně nicméně nemohl opomenout rozpory ve výpovědích zdravotních sester týkající se podání konkrétního jídla (svačiny) a jeho zápisu do dokumentace. V tomto ohledu bylo soudu v některých případech tvrzeno, že strava byla podána (svědek B.), nebo byla podána, avšak bez záznamu, či strava podána nebyla. Tyto pochybnosti a lajdáctví na straně žalované, pokud jde o úplnost dokumentace, je nutné vykládat v její neprospěch. Personál žalované se nebyl schopen ujednotit v tom, zda by se i svačiny měly evidovat v záznamu o tekutinách a stravě či nikoli, případně se to má týkat jen hlavních jídel a druhých večerů či svačin nikoli. Soud prvního stupně proto tyto skutečnosti rovněž zohlednil ve výši peněžité satisfakce s tím však, že nelze přisvědčit námitce krutého či ponižujícího zacházení či mučení žalobce, u něhož ani ze záznamů o glykémii neplyne, že by docházelo ke zhoršování či ohrožení zdravotního stavu. K aplikaci léku Tiapridal došlo kvůli žalobcovým problémům se spánkem, což sám potvrdil i ve své výpovědi, přičemž došlo-li k injekčnímu podání léku „na vyžádání“, šlo o výraz rezignace žalobce, který si lék nechal píchnout, protože sám si ho vzít nechtěl, a nepochopení tohoto přístupu žalovanou. Zásahem do práva na ochranu osobnosti zde není samotná aplikace léku v rozporu s příbalovým letákem, když je z něj sice patrná poněkud jiná indikace než na nespavost, ale je zřejmé, že směřuje k utlumení znaků, které mají vliv právě na spánek pacienta. Nelze přisvědčit argumentaci žalobce, že jde o porušení § 39 zákona o zdravotních službách, neboť lék nebyl pacientovi podán z důvodu omezení jeho pohybu, ale k vyřešení problémů spojených s nespavostí. Co se týče tvrzení žalobce ohledně nedostatečné hygieny u žalované, v případě první detence z listinných důkazů vyplývá, že probíhala každý den osobní hygiena, což dle svědkyně F. může znamenat i celkové osprchování. V případě druhé detence byla zapisována jak osobní hygiena, tak ve třech případech celková koupel, přičemž její konání potvrdil i svědek B.. Z výpovědi svědkyně Š. je prokázáno, že koupelna se otevírala ráno i večer, koupel byla možná prakticky kdykoli na žádost. V době otevření koupelen mohlo ke koupeli dojít i bez vědomí zaměstnanců žalované. Stran hygieny hodnotil soud prvního stupně výpovědi svědků jako věrohodné a dospěl k závěru, že možnost hygieny a hygiena samotná byly u žalované dostatečné, přičemž ze zdravotnické dokumentace ani neplyne, že by si žalobce v tomto směru jakkoli stěžoval, přičemž jinak jsou zde projevy nesouhlasu žalobce s postupy personálu žalované zaznamenány. Jde-li o konzumaci melounu a porušení léčebného režimu, pak přestože svědkyně F. potvrdila pravost zápisu, kde se uvádí, že v době návštěv byl žalobce přistižen, jak jí meloun, ačkoli byl edukován o nutnosti dodržování diabetické diety, z věrohodné svědecké výpovědi syna žalobce (i výpovědi žalobce samého) vyplynula pouze skutečnost melounu přineseného, nikoli konzumovaného. Celá situace tak mohla vzejít, stejně jako u léku „na vyžádání“, pouze z dezinterpretace vytaženého melounu připraveného ke konzumaci, nicméně fakticky nekonzumovaného pro vyrušení a napomenutí ze strany sestry F.. To nemění nic na tom, že ze zdravotnické dokumentace předcházející době prvního převzetí žalobce žalovanou bylo

patrné jisté nedodržení diabetického režimu žalobcem. Tvzení žalobce o zfalšovaných podpisech na listinách týkajících se poskytování zdravotních služeb považoval soud prvního stupně za nedůvodné, neboť z výpovědi všech svědků vyplynulo, že k falšování listin u žalované nedocházelo. Celá situace se soudu prvního stupně jeví tak, že žalobce uvedené listiny podepsal, ale možná si to již nepamatuje. Nicméně pochybná je praxe žalované projevující se podpisem prohlášení o dobrovolném vstupu činěném při výstupu. Za absurdní lze označit souhlas s navrhovanými zdravotními službami za situace, kdy tyto již byly poskytnuty, přičemž se opět jedná jen o formalizovaný postup žalované. Při celkové úvaze o přiměřenosti satisfakce soud prvního stupně přihlédl i k jejímu preventivně-sankčnímu účelu a žalobci přiznal další částku 50 000 Kč jako „*punitive damages*“ za opakování nezákonné detence. Celkově tak za obě nezákonné detence soud prvního stupně žalobci přiznal částku 71 500 Kč a ve zbytku žalobu zamítl s tím, že většina žalobcem tvrzených nedostatků v postupu žalované byla neopodstatněná a nemohla být důvodem k dalšímu navýšení přiměřeného zadostiučinění. Soud prvního stupně neshledal žádné okolnosti pro aplikaci § 2957 o. z., přičemž námitky žalobce týkající se obav o jeho život a zdraví hodnotil jako nedůvodné, neboť k takovým obavám nebyl dán podklad. Strava byla poskytována (byť nikoli průkazně v rozsahu, v jakém tvrdila žalovaná, že se tak dělo) a stejně tak léky (byť nikoli v rozsahu, v jakém žalobce tvrdil, že se tak dít mělo), neboť i z ne zcela ideálně vedené dokumentace je patrné, že péče žalobci poskytována byla, byl monitorován i jeho zdravotní stav (zejména cukrovka) a při objevení se zarudnutí v tříslech byl nastaven léčebný režim. Závěrem soud prvního stupně uvedl, že dokazování nevedl stran újem, jež by se projevíly újmou na zdraví, neboť žalobce výslovně sdělil, že náhradu nepožaduje z důvodu újmy na zdraví.

5. Proti III. a VI. výroku podal žalobce odvolání, kterým se domáhal jejich změny tak, aby žalobě bylo i v tomto rozsahu vyhověno a aby byl zamítnut návrh žalované na separaci nákladů řízení ve vztahu k zástupkyni žalobce. Soudu prvního stupně vytkl nesprávné vyhodnocení intenzity zásahů žalované do práva žalobce na ochranu osobnosti a v konečném důsledku nedostatečnou výši přiznané finanční satisfakce. Obsáhle poukázal zejména na potřebu preventivně-sankčního působení satisfakce vzhledem k okolnostem zásahů, v nichž jsou přítomny i okolnosti zvláštního zřetele hodné ve smyslu § 2957 o. z., jakož i na skutečnost, že se žalovaná brání uhrazení jakékoli částky za svá závažná pochybení a současně neváhá neohospodárně vynakládat veřejné prostředky na služby advokáta, ač má k dispozici vlastní právně vzdělané zaměstnance.
6. Proti VI. výroku podala odvolání také zástupkyně žalobce, přičemž obsáhle rozebírala, proč nesouhlasí se soudem prvního stupně provedenou separací nákladů řízení, a domáhala se změny napadeného rozhodnutí tak, aby byl ve vztahu k ní návrh žalované na separaci nákladů řízení zamítnut.
7. Proti I. II., IV. a V. výroku podala odvolání žalovaná a domáhala se změny napadeného rozsudku zamítnutím žaloby. Ztotožnila se sice s tím, že nezákonnost obou převzetí žalobce do zdravotnického zařízení žalované je dána pravomocnými soudními rozhodnutími, z nichž je nutno vycházet, nicméně nesouhlasila již s tím, že z nezákonného převzetí nemůže povstat zákonná hospitalizace. I v případě nezákonného převzetí může být následně zjištěno, že jsou dány zákonné důvody pro nedobrovolné držení ve zdravotnickém zařízení. Žalovaná nemůže plnit roli soudů či orgánů činných v trestním řízení a provádět rozsáhlé vyšetřování toho, co se v domácím prostředí pacienta odehrálo. Rozhodnutí soudů vyslovující nezákonnost převzetí žalobce do zdravotnického zařízení jsou dostatečnou satisfakcí. Žalovaná rovněž nesouhlasila s navýšením odškodnění v případě druhé detence žalobce. Poukázala na skutečnost, že z množství detencí, ke kterým u žalované dochází, je jen v zanedbatelném množství konstatována nezákonnost, přičemž v takových případech jsou činěna opatření, aby nedošlo k opakování. Zaměstnanci žalované jsou již od přípravy k výkonu povolání vedeni k tomu, aby zdraví a životy pacientů i ostatních ochraňovali, nikoli ohrožovali.

8. Krajský soud v Brně jako soud odvolací (§ 10 o.s.ř.) po zjištění, že odvolání byla podána k tomu oprávněnými subjekty (§ 201 o.s.ř.), směřují proti rozhodnutí, proti němuž jsou přípustná (§ 201, § 202 a *contr.* o.s.ř.), a byla podána včas (§ 204 odst. 1 o.s.ř.), v souladu s ustanovením § 212 a § 212a odst. 1 o.s.ř. přezkoumal rozhodnutí soudu prvního stupně a řízení mu předcházející i nad rámec odvolacích důvodů, a dospěl k závěru, že zatímco odvolání žalobce je částečně důvodné a důvodnost nelze upřít ani odvolání zástupkyně žalobce do separovaných nákladů řízení, odvolání žalované je zcela nedůvodné.
9. Předmětem řízení jsou satisfakční nároky za nemajetkovou újmu vzniklou v souvislosti s dvojitou nezákonnou detencí žalobce v psychiatrické léčebně žalované v obdobích od 25. 6. 2013 do 12. 7. 2013 a od 16. 9. 2015 do 23. 9. 2015. Vzhledem k tomu, že posuzované zásahy žalované nejsou svou povahou výkonem veřejné moci, se při hodnocení základu nároků žalobce neuplatní speciální režim zákona č. 82/1998 Sb., o odpovědnosti za škodu způsobenou při výkonu veřejné moci rozhodnutím nebo nesprávným úředním postupem. Soud prvního stupně tudíž věc správně podřadil obecnému režimu ochrany osobnosti. Ten je s ohledem na dobu zásahu v případě detence první (25. 6. 2013 – 12. 7. 2013) představován § 11 a násl. obč. zák., v případě detence druhé (16. 9. 2015 – 23. 9. 2015) pak § 81 a násl. o. z. ve spojení s úpravou deliktního práva dle § 2894 odst. 2, § 2910, § 2911, § 2956 a § 2957 o. z. Přestože právo na ochranu osobní svobody není výslovně zařazeno ve výčtu jednotlivých dílčích osobnostních práv v § 11 a násl. obč. zák. ani § 81 a násl. o. z., je neoddiskutovatelné, že mezi ně svou povahou patří a patřit musí (k tomu srov. i rozsudky Nejvyššího soudu ze dne 29. 1. 2009, sp. zn. 30 Cdo 2925/2006, či ze dne 26. 7. 2000, sp. zn. 30 Cdo 2304/99, ve vztahu k § 11 obč. zák., nebo systematické zařazení těchto otázek v rámci Oddílu 6. Osobnost člověka, Pododdílu 4. Práva člověka převzatého do zdravotnického zařízení bez jeho souhlasu, § 104 a násl. o. z.).
10. Odvolací soud předeseílá, že ohledně obou nedobrovolných detencí žalobce u žalované bylo v jiných řízeních **pravomocně rozhodnuto o tom, že k převzetí žalobce nedošlo ze zákonných důvodů** (v případě první detence usnesením Městského soudu v Brně ze dne 8. 8. 2014, č. j. 71 L 3061/2013-49, a v případě druhé detence usnesením Krajského soudu v Brně ze dne 19. 9. 2016, č. j. 44 Co 388/2016-115, proti kterému bylo dovolání žalované odmítnuto usnesením Nejvyššího soudu ze dne 14. 6. 2017, č. j. 30 Cdo 6045/2016-149). Za vzniklé situace nutno respektovat, že daná pravomocná rozhodnutí jsou závazná nejen pro účastníky řízení (§ 159a odst. 1 o.s.ř.), kterými byli shodně žalobce i žalovaná jako zdravotní ústav (srov. § 67 odst. 1 z.ř.s.), nýbrž také pro soudy rozhodující v tomto řízení na ochranu osobnosti (§ 159a odst. 3 o.s.ř.).
11. Je zde zcela nerozhodné, zda žalobce skutečně dne 11. 7. 2013 a 12. 7. 2013 závěrem první hospitalizace podepsal souhlas s poskytnutím zdravotních služeb, prohlášení o dobrovolném vstupu a další listiny, či zda naopak došlo ke zfalšování jeho podpisu na těchto listinách, jak žalobce tvrdí. Hospitalizace pacienta a poskytování zdravotních služeb totiž jako všechny jiné zásahy do práva na ochranu osobnosti vyžadují existenci právního důvodu zásahu v podobě okolností vylučujících neoprávněnost zásahu (k těmto okolnostem obecně srov. stanovisko občanskoprávního a obchodního kolegia Nejvyššího soudu ze dne 14. 4. 2010, sp. zn. Cpin 13/2007). Tou mohou být v daném kontextu buď předchozí svobodný a informovaný souhlas pacienta dle § 34 zákona č. 372/2011 Sb. (viz i čl. 5 Úmluvy o lidských právech a biomedicíně) s tím, že souhlas s hospitalizací musí být vždy v písemné formě (§ 34 odst. 2 věta druhá zák. č. 372/2011 Sb.), nebo existence zákonného důvodu pro hospitalizaci pacienta a poskytování zdravotních služeb bez jeho souhlasu ve smyslu § 38 a násl. zákona č. 372/2011 Sb. (viz i čl. 6-8 a čl. 26 Úmluvy o lidských právech a biomedicíně). Souhlas pacienta jako právní důvod zásahu však nelze získat (s diskutabilní výhradou dodatečného souhlasu ve lhůtě 24 hodin dle § 40 odst. 2 zák. č. 372/2011 Sb.) až *ex post* závěrem hospitalizace ve snaze zpětně legalizovat její nezákonný průběh, neboť takto *ex post* získaný souhlas nemůže být již z podstaty věci svobodným a informovaným souhlasem pro dříve

učiněné zásahy. Odvolací soud zde zcela souhlasí se soudem prvního stupně, že se v daném případě jedná o ryze formalizovaný postup žalované a že pacient podepíše dané dokumenty při výstupu jen proto, aby se ze zdravotnického zařízení dostal. Za této situace se o svobodný a informovaný souhlas žalobce z logiky věci nemůže jednat, opačná představa by byla iluzorní, a je tudíž nepodstatné, zda podpis žalobce na listinách datovaných koncem jeho hospitalizace je pravý či nikoli.

12. Základ žalobních nároků (§ 11, § 13 odst. 1, 2 obč. zák. u zásahu prvního a § 2910 ve spojení s § 2956 o. z. u zásahu druhého) je tudíž neoddiskutovatelně dán, neboť obě nezákonná porušení práva na osobní svobodu byla nepochybně neoprávněnými zásahy do práva na ochranu osobnosti žalobce jako absolutního práva, účinného *erga omnes*. U zásahu prvního je dána objektivní odpovědnost žalované, tedy odpovědnost bez ohledu na zavinění, na níž byla ochrana osobnosti dle obč. zák. postavena (viz např. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 27. 11. 2013, sp. zn. 30 Cdo 1847/2013, či usnesení Ústavního soudu ze dne 20. 5. 2002, sp. zn. IV. ÚS 315/01). U zásahu druhého je pak dána subjektivní odpovědnost žalované s presumovaným zaviněním, přičemž domněnka nedbalosti (§ 2911 ve spojení s § 2894 odst. 2 o. z.) nebyla žalovanou nijak vyvrácena. Vzhledem k významu osobní svobody pro každého člověka, stáří žalobce a délce i intenzitě obou neoprávněných zásahů žalované zde pak nemůže být dostačující toliko satisfakce morální v podobě soukromé písemné omluvy (§ 13 odst. 1 obč. zák. u zásahu prvního a § 2951 odst. 2 o. z. u zásahu druhého), nýbrž je nutno přistoupit také k relutární formě zadostiučinění (§ 13 odst. 2 obč. zák. u zásahu prvního a § 2951 odst. 2 o. z. u zásahu druhého). V případě porušení legálnosti detence totiž náleží dotčenému jednotlivci náhrada materiální i nemateriální újmy, která mu byla způsobena (*Šustek, P., Holápek, T. a kol. Zdravotnické právo*. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2016, s. 228 s poukazem na rozsudek ESLP ve věci *Wassink vs. Nizozemsko*, ze dne 27. 9. 1990, č. stížnosti 12535/86).
13. Nelze rozumně souhlasit s námitkou žalované, že rozhodnutí soudů konstatující nezákonnost převzetí žalobce do zdravotnického zařízení jsou již sama o sobě dostatečnou satisfakcí. Při poskytnutí ochrany osobnosti je sice nezbytné přihlížet i k možné satisfakční roli samotného rozsudku či jiného rozhodnutí konstatujícího nezákonnost zásahu (srov. i nález Ústavního soudu ze dne 23. 3. 2010, sp. zn. I. ÚS 1200/09), nicméně ve vztahu k takovému rozhodnutí je vždy nezbytné posoudit, zda je satisfakcí dostačující (srov. obdobně usnesení Nejvyššího soudu ze dne 29. 11. 2002, sp. zn. 30 Cdo 4003/2011). V posuzovaném případě je vzhledem k významu osobní svobody pro každého člověka, stáří žalobce a délce i intenzitě obou neoprávněných zásahů žalované nabíledni, že za účelem přiměřeného vyvážení a zmírnění nemajetkové újmy žalobce je plně opodstatněno přiznání morální satisfakce v podobě osobní omluvy žalované i přiznání zadostiučinění relutárního.
14. Stanovení formy nebo výše přiměřeného zadostiučinění je především úkolem soudu prvního stupně, přezkum úvah tohoto soudu úkolem soudu odvolacího a přípustnost dovolání nemůže založit pouhý nesouhlas s formou nebo výší usuzovaného zadostiučinění s výjimkou zcela zjevné nepřiměřenosti (z mnoha např. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 20. 7. 2016, sp. zn. 30 Cdo 665/2016, či ze dne 30. 5. 2018, sp. zn. 30 Cdo 2322/2017).
15. Odvolací soud ne zcela souhlasí se způsobem stanovení peněžitého zadostiučinění soudem prvního stupně a v konečném důsledku ani s jeho výší, kterou odvolací soud považuje za nikoli plně dostačující k přiměřenému vyvážení a zmírnění nemajetkové újmy žalobce za dvojnásobnou nezákonnou detenci a útrapy s tím spojené. Soud prvního stupně zde vyšel analogicky z denních sazeb náhrad za nezákonné omezení osobní svobody při vazbě s poukazem na rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 11. 1. 2012, sp. zn. 30 Cdo 2357/2010, tedy 500 Kč – 1 500 Kč za 1 den trvání vazby. Na tomto základě stanovil výši náhrady na 750 Kč za den u první nezákonné detence žalobce (13 500 Kč), 1 000 Kč za den u druhé nezákonné detence (8 000 Kč) a dále přiznal částku 50 000 Kč jako „*punitive damages*“ za opakování nezákonné detence. Celkově tak

za obě nezákonné detence přiznal částku 71 500 Kč. Odvolací soud ovšem pro tyto účely podotýká, že při stanovení výše peněžitého zadostiučinění za neoprávněný zásah do osobnosti člověka omezením jeho osobní svobody nezákonnou detencí ve zdravotnickém zařízení nelze vycházet jen z komparace náhrad s (typově samozřejmě blízkými) náhradami za omezení osobní svobody vazbou. Nevhodnost takového přístupu pramení již jen z toho, že výše náhrad za vazbu byla Nejvyšším soudem doporučena před delší dobou (11. 1. 2012) ve fixních částkách, a takové náhrady tudíž nemají potenciál reflektovat ekonomický vývoj společnosti, k němuž v mezidobí došlo. Lze pro dané účely poukázat na skutečnost, že u jiných typů náhrad nemajetkové újmy je naopak i dle Nejvyššího soudu potřebné pro zajištění jejich automatické valorizace navázat výši náhrad právě na ekonomický vývoj společnosti (srov. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 19. 9. 2018, sp. zn. 25 Cdo 894/2018, k náhradám dle § 2959 o. z., při inspiraci obdobným přístupem k náhradám na základě Metodiky k odškodňování nemajetkových újem dle § 2958 o. z.). Nelze přehlédnout, že i soud prvního stupně správně vycítil, že u opakované nezákonné detence si žalobce zaslouží vyšší zadostiučinění, než právě to, jež by vycházelo z denních sazeb náhrad za vazbu, nicméně toto navýšení neprovedl adekvátním způsobem, neboť český právní řád nezná institut *punitive damages*, byť i v českém právním prostředí je nepochybně dána potřeba preventivně-sankčního působení náhrad nemajetkové újmy v penězích (viz i Rýška, M. Výše a účel náhrady nemajetkové újmy v penězích při ochraně osobnosti. Právní rozhledy 9/2009, s. 305 a násl.). Nejde však o samostatný nárok v podobě soukromoprávní pokuty, nýbrž o imanentní součást nároku na náhradu nemajetkové újmy v penězích, působící, je-li to účelné, právě i preventivně-sankčně (viz i dále odst. 20-23).

16. Odvolací soud akcentuje, že pro účely spravedlivého rozhodnutí věci je nutno přihlédnout nejen k denním sazbám náhrad za omezení osobní svobody vazbou, nýbrž také k judikatuře soudů z oblasti ochrany osobnosti, týkající se poskytování zdravotních služeb bez právního důvodu. Při stanovení výše částky relutární náhrady je totiž i dle Ústavního soudu nutno použít princip proporcionality též tím způsobem, že obecné soudy porovnají částky této náhrady přisouzené v jiných případech, a to nejen v obdobných, ale i v dalších, v nichž se jednalo o (srovnatelný) zásah do jiných osobnostních práv (viz nálezy Ústavního soudu ze dne 22. 12. 2015, sp. zn. I. ÚS 2844/14). Pro dané účely odvolací soud poukazuje jako na možný pomocný komparátor na pravomocný rozsudek zdejšího ze dne 26. 2. 2016, sp. zn. 24 C 3/2011, kterým byla každému z žalobců postižených neoprávněným zdravotním transportem pravomocně přiznána částka 50 000 Kč (rozsudek potvrzen rozsudkem Vrchního soudu v Olomouci ze dne 11. 1. 2017, sp. zn. 1 Co 39/2016, dovolání žalované odmítnuto usnesením Nejvyššího soudu ze dne 29. 8. 2018, sp. zn. 30 Cdo 4630/2017). Se zřetelem k tomu, že oproti nyní posuzovanému případu šlo o zásah z hledisky délky trvání omezení osobní svobody výrazně kratší (na druhou stranu ovšem realizovaný ve zcela stěžejním momentu rodinného života, totiž bezprostředně po narození dítěte jako neopakovatelné a výjimečné události v rodinném životě), dospěl odvolací soud volnou úvahou (§ 136 ve spojení s § 211 o.s.ř.) s inspirací a oporou ve výše i dále uvedeném s ohledem na význam osobní svobody pro každého člověka, stáří žalobce a délku i intenzitu obou neoprávněných zásahů žalované k závěru, že v nyní projednávané věci lze za adekvátní a spravedlivé považovat u každé z obou nezákonných detencí žalobce **shodně zadostiučinění v částce po 60 000 Kč**, celkem tedy za obě detence v souhrnné částce 120 000 Kč.
17. V případě první detence bylo sice její trvání delší (25. 6. 2013 – 12. 7. 2013), v případě kratší detence druhé (16. 9. 2015 – 23. 9. 2015) byla ovšem intenzita nemajetkové újmy žalobce objektivně umocněna tím, že se jednalo o nezákonnou detenci opakovanou, následující po soudním vyslovení nezákonnosti převzetí prvního a po podání žaloby na ochranu osobnosti. V tomto směru je dána i **okolnost zvláštního zřetele hodná ve smyslu § 2957 o. z.**, jež musí být v rámci stanovení způsobu a výše přiměřeného zadostiučinění rovněž odčiněna. Výčet okolností zvláštního zřetele hodných není v § 2957 o. z. taxativní, neboť daným ustanovením předvídané

důvody (úmyslné způsobení újmy, zvláště pak způsobení újmy s použitím lsti, pohružky, zneužitím závislosti poškozeného na škůdci, násobením účinků zásahu jeho uváděním ve veřejnou známost, nebo v důsledku diskriminace poškozeného se zřetelem na jeho pohlaví, zdravotní stav, etnický původ, víru) jsou uvedeny toliko příkladmo a zákon zde výslovně počítá i s jinými obdobně závažnými důvody. Mezi jiné obdobně závažné důvody ve smyslu § 2957 o. z. lze pak řadit právě i skutečnost, že žalovaná se dopustila intenzivního neoprávněného zásahu do práva na ochranu osobnosti žalobce v podobě zbavení jeho osobní svobody v případě druhé nezákonné detence opakovaně.

18. Takto stanovené náhrady v sobě současně zohledňují i diskomfort v oblasti stravování, hygieny atd., spojený s omezením žalobce v obvyklém způsobu života v důsledku nuceného podrobení nemocničnímu režimu. Ve shodě se soudem prvního stupně ovšem nelze v tomto ohledu v jednání žalované spatřovat intenzitu dosahující již zavrženíhodného krutého, nelidského nebo ponižujícího zacházení se žalobcem (čl. 3 Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod, čl. 7 odst. 2 Listiny základních práv a svobod), k němuž dle výsledků dokazování před soudem prvního stupně evidentně nedošlo. Odvolací soud zde podpůrně odkazuje i na usnesení Ústavního soudu ze dne 10. 4. 1998, sp. zn. II. ÚS 227/97, podle něhož mučením či špatným zacházením nemůže být postup věznice, jež stěžovateli židovského vyznání neposkytovala košer stravu (přestože je vzhledem k náboženskému přesvědčení zjevné, že mu takto mohly být způsobeny jisté duševní útrapy). Podání zklidňujícího přípravku za účelem lepšího spánku žalobce pak rovněž nedosahuje intenzity potřebné k porušení zákazu mučení či nelidského a ponižujícího zacházení, oproti situaci, pokud by bylo za účelem omezení pohybu žalobce nepřiměřeně užito omezovacího prostředku typu klecového a sítového lůžka či kurtování (k tomu, že v takovém případě již může za určitých okolností dojít k porušení čl. 3 Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod srov. rozsudek ESLP ve věci *Bureš vs. Česká republika*, ze dne 18. 10. 2012, č. stížnosti 37679/08). Není pak samo o sobě ani samostatným žalobou uplatněným zásahem do integrity žalobce, neboť je uplatněno toliko podpůrně v rámci okolností, za nichž došlo k nezákonnému zbavení osobní svobody žalobce. Vždy je nutno rozlišovat, co je zde hlavní a co doprovodné.
19. Ohledně tvrzených obav ze ztráty života nebo vážného poškození zdraví žalobce jako okolnosti zvláštního zřetele hodné dle § 2957 o. z. poukazuje odvolací soud na nutnost určité objektivizace vnímání, dle které musí duševní útrapy dosáhnout určité kvalifikované intenzity (míry utrpení), a určující zde je, zda by u běžného člověka, jenž by se v situaci poškozeného nacházel, byl vzhledem ke konkrétním okolnostem dán rozumný podklad k důvodným obavám ze ztráty života nebo vážného poškození zdraví (srov. i rozsudek Krajského soudu v Brně ze dne 27. 9. 2017, sp. zn. 70 Co 132/2017, publikovaný v Právních rozhledech č. 1/2018, s. 35). Za této situace je správný názor soudu prvního stupně, že na základě zjištěného skutkového stavu nebyl u žalobce k těmto obavám rozumný důvod.
20. Přisouzené výše náhrad bezesporu nejsou pro žalovanou likvidační, současně by však na ni měly působit tak, aby se snažila obdobným zásahům do budoucna pečlivě předcházet. Potřeba preventivně-sankčního působení satisfakce výslovně dopadá na druhou nezákonnou detenci žalobce, přestože již byla kratší (k takové potřebě z mnoha srov. např. nálezy Ústavního soudu ze dne 6. 3. 2012, sp. zn. I. ÚS 1586/09, či ze dne 22. 12. 2015, sp. zn. I. ÚS 2844/14). Nutno odvolacím soudem akcentovat, že aplikace preventivně-sankční funkce satisfakcí se v judikatuře Ústavního i Nejvyššího soudu netýká jen oblasti bulváru, jak bývá občas z neznalosti věci nesprávně uváděno, neboť již nálezy Ústavního soudu sp. zn. I. ÚS 1586/09 měl dle užitých formulací obecný přesah a v logické návaznosti na tom byla tato funkce dovozena např. právě i v oblasti medicínskoprávních sporů (viz např. nálezy Ústavního soudu ze dne 22. 12. 2015, sp. zn. I. ÚS 2844/14, ohledně usmrcení osoby blízké v nemocnici; rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 27. 9. 2012, sp. zn. 30 Cdo 4842/2010, ohledně protiprávního odstranění vaječníků;

či usnesení Nejvyššího soudu ze dne 31. 5. 2011, sp. zn. 30 Cdo 2428/2010, ohledně záměny novorozenců). Je sice zřejmé, že preventivně-sankční funkci zadostiučinění nelze uplatňovat u každého zásahu do osobnostních práv, je však nicméně nezbytné posoudit vhodnost jejího použití v konkrétním případě (viz rozsudky Nejvyššího soudu ze dne 12. 12. 2012, sp. zn. 30 Cdo 1231/2011, či ze dne 19. 6. 2013, sp. zn. 30 Cdo 3352/2012). V nyní posuzovaném případě je prostor pro stanovení preventivně-sankčně působící satisfakce ohledně druhé nezákonné detence žalobce neoddiskutovatelně dán, neboť zde došlo k recidivě nezákonného zásahu žalované, a v tomto směru se jedná o okolnost zvláštního zřetele hodnou ve smyslu § 2957 o. z., jež musí být odčiněna.

21. Taková potřeba je dána tím spíše, že po obou posuzovaných detencích došlo ze strany žalované ještě k nezákonné detenci třetí, jak bylo zjištěno odvolacím soudem z usnesení Městského soudu v Brně ze dne 25. 1. 2018, č. j. 123 L 564/2016-140, a usnesení Krajského soudu v Brně ze dne 31. 5. 2018, č. j. 44 Co 236/2018-156, jako nových přípustných důkazů, vzniklých až po vyhlášení napadeného rozsudku soudu prvního stupně ze dne 15. 11. 2017 [§ 205a písm. f), § 213 odst. 5 a *contr. o.s.ř.*]. Nároky žalobce ze třetí nezákonné detence nejsou předmětem tohoto řízení, nicméně je evidentní, že žalovaná se dopouští nezákonných zásahů do práv žalobce přes předchozí soudní konstatování nezákonnosti takového počínání opakovaně.
22. Oproti přesvědčení žalobce ovšem důvodem pro navýšení náhrad nemohou být ani majetkové poměry žalované (včetně toho, že vynakládá finanční prostředky na advokáta, přestože má mít dle žalobce k dispozici vlastní zaměstnance s právním vzděláním) ani to, že žalovaná se žalobě i rozsudku soudu prvního stupně aktivně procesně brání. Satisfakci totiž nelze navýšit s poukazem na majetkové poměry škůdce (obdobně např. viz např. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 16. 12. 2008, sp. zn. 25 Cdo 1746/2008) a procesní obranu, v níž absentují prvky zavrženíhodného excesu, nelze hodnotit jako jednání, které zvyšuje utrpení poškozeného, ale jako neutrální a legitimní výkon procesních práv žalované (srov. obdobně např. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 12. 4. 2016, sp. zn. 4 Tdo 1402/2015).
23. Argumentuje-li žalovaná proti uplatnění preventivně-sankční funkce satisfakce charakterem a možnostmi vykonávané činnosti, nutno opětovně připomenout, že legitimní potřeba preventivně-sankčního působení relutárního zadostiučinění již byla v judikatuře Ústavního i Nejvyššího soudu dovozena právě i pro oblast medicínskoprávních sporů (viz např. nález Ústavního soudu ze dne 22. 12. 2015, sp. zn. I. ÚS 2844/14, ohledně usmrcení osoby blízké v nemocnici; rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 27. 9. 2012, sp. zn. 30 Cdo 4842/2010, ohledně protiprávního odstranění vaječníků; či usnesení Nejvyššího soudu ze dne 31. 5. 2011, sp. zn. 30 Cdo 2428/2010, ohledně záměny novorozenců). Vzhledem k recidivě intenzivního zásahu do osobnostních práv žalobce jako okolnosti zvláštního zřetele hodné dle § 2957 o. z. je využití preventivně-sankčního působení satisfakce plně opodstatněno i v posuzovaném případě druhé nezákonné detence žalobce u žalované. Je sice obecně nepochybné, že poskytování psychiatrických služeb je společensky přínosnou činností (veřejným dobrem), nicméně ve hře jsou na druhé straně právě i základní práva pacientů, na jejichž proporcionálním dodržování nutno v demokratickém právním státě trvat, přičemž poskytování psychiatrických služeb ztrácí společensky přínosný charakter tehdy, dochází-li při něm k excesu typu opakované a opakovaně nezákonné detence pacienta (žalobce byl v nezákonné detenci u žalované hned třikrát, byť předmětem tohoto řízení je zadostiučinění „toliko“ za nezákonné detence dvě). V oblasti psychiatrie by přitom měly být již téměř notorietami myšlenky, obsažené ohledně nedobrovolného zdravotního transportu do psychiatrické léčebny v nálezu Ústavního soudu ze dne 18. 5. 2011, sp. zn. IV. ÚS 639/2000. Dle nich platí, že ani v případech diagnostikovaných psychických poruch nelze stavět lékařskou diagnózu nad právo, a dále, že oznámení příbuzných a rodinných příslušníků jsou ne vždy vedena zájmem o zdraví, ale motivy mohou být zcela odlišné a ne vždy bohužel. Proto je třeba při aplikaci všech zákonných ustanovení, která ve svých

důsledcích umožňují omezení základních práv a svobod, důsledně respektovat ustanovení čl. 4 odst. 4 Listiny základních práv a svobod, tedy šetřit jejich podstatu a smysl a vyloučit jejich zneužití k jiným účelům. Na respekt k těmto myšlenkám však žalovaná v posuzovaném případě zcela rezignovala a mechanicky vycházela stále jen ze sdělení dcery žalobce, byť jí v případě druhé i třetí nezákonné detence (jež ovšem není předmětem tohoto řízení) muselo být na základě předchozí zkušenosti známo, že takový informační zdroj se již ukázal jako nedostatečný.

24. Pro úplnost nutno závěrem dodat, že i kdyby snad měl hypoteticky platit v současnosti menšinový právní názor (*Melzer, F., Tégl, P. a kol.* Občanský zákoník – velký komentář. Svazek IX. § 2894-3081. Praha: Leges, 2018, s. 985, marg. č. 2957 6), odpírající (vědomě v rozporu s většinovým míněním a nadto při nerespektování výše uvedené judikatury Ústavního i Nejvyššího soudu) institutu zadostiučinění (potažmo ustanovení § 2957 o. z.) jeho legitimní preventivně-sankční charakter, i dle takového pojetí by se odvolací soud dostal k obdobnému výslednému posouzení věci. Jak již totiž uvedeno, v případě druhé nezákonné detence žalobce byla intenzita nemajetkové újmy žalobce objektivně umocněna tím, že se jednalo o nezákonnou detenci opakovanou, následující po soudním vyslovení nezákonnosti převzetí prvního a po podání žaloby na ochranu osobnosti proti žalované. Za této situace by musela být recidiva intenzivního neoprávněného zásahu (jako okolnost zvláštního zřetele hodná ve smyslu § 2957 o. z.) i dle tohoto pojetí brána v potaz, neboť daná okolnost zvláštního zřetele hodná přispěla k újmě poškozeného a umocnila ji (k tomu srov. *Melzer, F., Tégl, P. a kol., op. cit.*, s. 985, marg. č. 2957 7).
25. Odvolací soud tudíž rozhodnutí soudu prvního stupně ve vyhovujícím I. a II. výroku jako věcně správné potvrdil (§ 219 o.s.ř.). V zamítavém III. výroku pak rozhodnutí zčásti změnil přiznáním další částky 48 500 Kč (§ 220 odst. 1 o.s.ř.), zčásti potvrdil zamítnutí zbytku nepřiměřeně vysoké satisfakce (§ 219 o.s.ř.).
26. Protože došlo k částečné změně rozhodnutí soudu prvního stupně, odvolací soud rozhodl ve IV. výroku rozsudku také o náhradě nákladů řízení před soudem prvního stupně dle § 224 odst. 2 o.s.ř.
27. Odvolací soud o nákladech řízení ve vztahu mezi účastníky řízení rozhodl dle § 224 odst. 1 ve spojení s § 142 odst. 3 o.s.ř. (neboť rozhodnutí o výši plnění záviselo na úvaze soudu) tak, že žalovaná je povinna zaplatit žalobci k rukám jeho zástupkyně (§ 149 odst. 1 o.s.ř.) na náhradě nákladů řízení před soudy obou stupňů částku 1 929 Kč, sestávající ze zaplaceného soudního poplatku za žalobu ve výši 1 000 Kč a za odvolání ve výši 929 Kč, celkem tedy 1 929 Kč.
28. Za situace, kdy rozhodoval odvolací soud o náhradě nákladů řízení před soudy obou stupňů originálně, rozhodl v tomto ohledu na základě § 148 odst. 1 ve spojení s § 140 odst. 2 o.s.ř. také o povinnosti žalované zaplatit státu náhradu hotových výdajů ustanovené zástupkyně žalobce a odměnu za zastoupení žalobce ustanovenou zástupkyní za řízení před soudy obou stupňů. O jejich výši před soudy obou stupňů rozhodne v samostatném usnesení soud prvního stupně, přičemž reflektovat zde bude i logickou návaznost na své předchozí pravomocné rozhodnutí ze dne 15. 12. 2017, č. j. 112 C 74/2016-273, týkající se toliko řízení před soudem prvního stupně.
29. Odvolací soud dále změnil VI. výrok rozsudku soudu prvního stupně za použití § 220 odst. 1 písm. a) o.s.ř. tak, že zástupkyni žalobce povinnost zaplatit separační náklady řízení neuložil. Za situace, kdy komunikace s žalobcem nutně musela být komplikovaná a zdlouhavá a kdy stejně tak dobře mohla zástupkyně žalobce svá podání přednést až později při jednáních samotných, aniž by je přitom zmařila, nelze v duchu argumentu *a fortiori* dovozovat, že zasláním procesních podání ještě před jednáními soudu prvního stupně zástupkyně žalobce zmařila tato jednání. Nejsou tak splněny podmínky pro soudem prvního stupně provedenou separaci nákladů řízení ve smyslu § 147 odst. 1 o.s.ř., jež by i vzhledem k okolnostem případu byla nepřiměřeně tvrdou procesní sankcí.

30. Vzhledem k tomu, že žalobce sám nebyl VI. výrokem rozsudku prvního stupně nijak dotčen, nebyl v tomto rozsahu subjektivně oprávněn k podání odvolání a jeho odvolání tudíž v daném rozsahu není subjektivně přípustné. Proto odvolací soud odvolání žalobce do VI. výroku rozsudku soudu prvního stupně dle § 218 písm. b) o.s.ř. odmítl.

Poučení:

Proti tomuto rozhodnutí **je** dovolání přípustné za předpokladu, že dovolací soud dospěje k závěru, že napadené rozhodnutí závisí na vyřešení otázky hmotného nebo procesního práva, při jejímž řešení se odvolací soud odchýlil od ustálené rozhodovací praxe dovolacího soudu nebo která v rozhodování dovolacího soudu dosud nebyla vyřešena nebo je dovolacím soudem rozhodována rozdílně anebo má-li být dovolacím soudem vyřešená právní otázka posouzena jinak. Dovolání se podává k Nejvyššímu soudu České republiky prostřednictvím soudu, který rozhodoval ve věci v prvním stupni, ve lhůtě do dvou měsíců od doručení rozhodnutí odvolacího soudu.

Nesplní-li povinná uložené povinnosti dobrovolně, lze se domáhat výkonu (exekuce) rozhodnutí.

Brno 28. listopadu 2018

JUDr. Kateřina Čuhelová, Ph.D., v. r.
předsedkyně senátu